

SÁMSONHÁZA KÖZSÉG EGYEDI TÁJÉRTÉK KATASZTERÉNEK ELKÉSZÍTÉSE

TÓTH Enikő

Szent István Egyetem, Környezet- és Tájgazdálkodási Intézet
2100 Gödöllő, Páter Károly u. 1., e-mail: tothen5@gmail.com

Kulcsszavak: Sámsonháza, Nógrád megye, egyedi tájérték, kataszter, TÉKA

Összefoglalás: Az egyedi tájértékek fogalmát a természet védelméről szóló 1996. évi LII- törvény 6. § (3) bekezdése határozza meg. Ezt a definíciót veszi át az „MSZ 20381: 2009 Természetvédelem. Egyedi tájértékek kataszterezése” című magyar szabvány is. A definíció egyik lényeges eleme, hogy mind a természeti jellegű, mind az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elemek is egyedi tájértéknek minősíthetők. Tanulmányomban a többszörösen hátrányos helyzetű, Magyarország északi részén, a Kis-Zagyva völgyében fekvő, Nógrád megyei Sámsonháza község egyedi tájértékeinek kataszterbe gyűjtését végeztem. Ezzel célom, hogy a település közigazgatási területén található, a közösség számára fontos kultúrtörténeti, természeti és táji értékeket összefoglaljam, majd az egyedi tájértékké nyilvánításukat előkészítsem, valamint fenntartásuk, fennmaradásuk módját javasoljam. Jelentőségük abban rejlik, hogy ezen értékek is hozzájárulnak Magyarország egyedi arculatához, a vidék versenyképességének fokozásához. Emellett természetvédelmi szempontból egy egységes, az egész országra kiterjedő kataszter létrehozását támogatja, amely segítséget nyújt a tájvédelmi szakhatósági ügyek megoldásához, a tájvédelmi szempontból jelentős természeti és kultúrtörténeti értékek védelméhez, megőrzéséhez, valamint ezen értékek turisztikai célú bemutatásához.

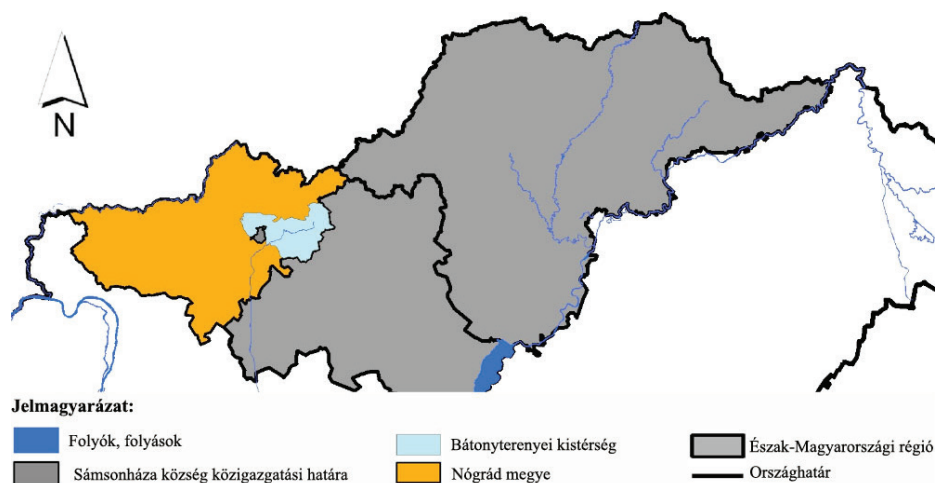
Bevezetés

Mivel az ember emberöltők óta kártékony hatással van a tájra (biodiverzitás csökkenése, erdőirtás, környezetszennyezés stb.), egyre szükségesebbé válik a táj és a környezet védelme (BARCZI és CENTERI 1999), és értékelése (BARCZI et al. 2008, ÁNGYÁN et al. 2003). Ehhez alapos megismerésre és felmérésre, nem utolsó sorban, tudásra van szükség (LUKÁCS et al. 2003).

Az egyedi tájértékek felmérésének célja a települések közigazgatási területén található, az adott közösség számára fontos kultúrtörténeti, természeti és táji értékek felkutatása, felvételezése, egyedi tájértékké nyilvánítása, továbbá az egyes típusokra vonatkozó kezelési előírások megadásával, fennmaradásuk biztosítása. A felmérés célja pedig egy egységes, az egész országra kiterjedő kataszter létrehozása, amely egyaránt segítséget nyújt a tájvédelmi szakhatósági ügyek megoldásához, a tájvédelmi szempontból jelentős természeti és kultúrtörténeti értékek védelméhez, megőrzéséhez, valamint ezen értékek turisztikai célú bemutatásához az önkormányzatok közreműködésével. (htp1.)

Sámsonháza jellemzése

Sámsonháza az Észak-Magyarországi régióban, Nógrád megyében, a Bátonyterenyei kistérségben, a Központi-Cserhát kistájban, a Kis-Zagyva völgyében, a Mátra és Cserhát hegységek találkozásánál, a 21-es főközlekedési úttól 3–4 km-re, a Kék-túra útvonallal érintve terül el. A török hódoltság után betelepült 1271 ha-os területe nagyrészt szlovákok által lakott nemzetiségi település (SÁMSONHÁZA TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE, 2003) (1. ábra).

1. ábra Sámsonháza elhelyezkedése (OTAB 2007, saját szerkesztés)

Figure 1. Sámsonháza's location (OTAB 2007, own construction)

Sámsonháza a történelem tanúsága szerint már II. Béla király idejében már létezett, nevét egy Sámson nevű főúrtól kapta, aki 1132-ben az ellenkirály-jelölt híve volt.

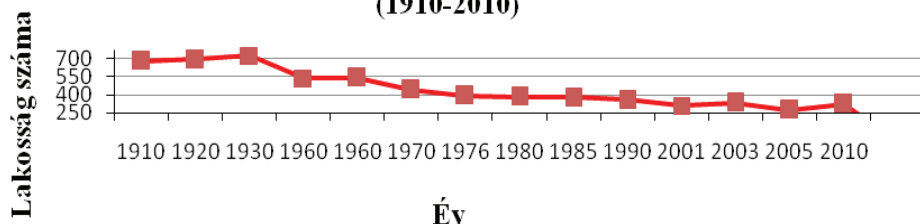
A természeti katasztrófák által sújtott település mérsékeltén hűvös-mérsékeltén száraz éghajlatú. Az évi középhőmérséklet 8,0–9,5°C körüli. A legmagasabb hőmérsékletek átlaga 32,0 °C körüli. A legalacsonyabb minimumok átlaga pedig -17,0 °C. Az évi csapadék 580–630 mm, ebből 340–380 mm a vegetációs időszakban hull. Az uralkodó szélirány az északnyugati, a szélesebbség a völgyekben 2 m/s, de a magasabb pontokon 3–3,5 m/s.

Száraz, gyenge lefolyású terület, összefüggő „talajvíztükrre” 2–3 m alatt helyezkedik el. Éghajlati szempontból elsősorban az erdőgazdálkodás igényeit elégíti ki.

Az Északi-középhegység legszerényebb mezőgazdasági potenciálú régiójában található. Erősen tagolt hegyvidéki kistáj, az andezitre lajta- és szarmata mészkő rakódott, a pleisztocénban pedig lösz települt, amely mára már különböző mértékben erodálódott.

Félperiférikus közlekedési hálózati helyzetű, főút és vasút nélküli terület. A népsűrűség az országos átlag 1/3-a körül mozog (2001: 38 fő/km²). Tipikus népesség-kibocsátó terület, a népességmaximum éve 1941, 2010-re népességének felét elveszítette (1. diagram) (Magyarország kistájainak katasztere, 2010.).

Sámsonháza népességének alakulása (1910–2010)

2. ábra Sámsonháza népességének alakulása (1910–2010) (TeIR-VATI 2012)

Figure 2. Population trends of Sámsonháza (from 1910 to 2010) (TeIR-VATI 2012)

Lakosságának fele szlovák nemzetiségű (a Zólyom melletti Kriványból és a Losonc melletti Ábelová környékéről betelepült lakosok leszármazottai), evangélikus vallást gyakorolnak.

A település természeti értékeiről a közelmúltban MALATINSZKY et al. (2014) közölt adatokat, míg a környék tájhasználati változásaihoz MRAVCSIK et al. (2009) és MALATINSZKY és MRAVCSIK (2013) nyújt információkat.

Anyag és módszer

Az egyes törvények, fogalomkörök, és a magyarországi egyedi tájértékek történetének tanulmányozása után az egyes tájelemeket Möcsényi, valamint a 1996. évi LIII. Természetvédelmi törvény és az Európai Tájegyezmény elveinek megfogalmazása alapján jelöltem ki. Ezután pedig az MSZ 20381:2009 sz. Természetvédelem. Egyedi Tájértékek kataszterezése c. szabvány (továbbiakban MSZ 20381:2009) kategóriái szerint soroltam be ezeket. Az egyedi tájértékek felvételezését minden esetben valamely település teljes közigazgatási területére, vagyis annak kül- és belterületére egyaránt el kell készíteni (CSIMA 1998).

Az egyedi tájértékek felmérése helyszíni bejárás során, egyedi tájértékekre vonatkozó adatlap kitöltésével, térképvázlaton való megjelölésükkel, valamint fényképek készítésével a szabványban (MSZ 20381:2009) meghatározott módon történik. A településen felvett egyedi tájértékek olyan dokumentációba kerülnek, amely tartalmazza az adott településre, értékre vonatkozó irodalmi, jogszabályi áttekintést, a települési összesítő térképet a felvett értékek helyének megjelölésével, valamint települési összesítő adatlapot a felvett értékek nevével és típusának, fajtájának megjelölésével. Ezeket az adatlapokat a nemzeti park igazgatóságoknak benyújtva javasolható az egyes tájértékek felvétele a kataszterbe (http1.).

A kataszterezési munka menete az előzetes adatgyűjtéssel irodalmazással (műemlékvédelmi jegyzék beszerzése), térképek beszerzésével veszi kezdetét, majd a helyszíni bejárás és felvételezés (adatlapok kitöltése, fényképezés) után a számítógépes feldolgozás, dokumentáció összeállítása (adatlapok fényképpel, elhelyezkedésüket térképen ábrázolva) következik. Végül az elkészült adatok nyilvántartásba kerülnek (Kiss et al., 2011). Esetemben, a település helyszíni bejárása során készített fényképek WGS-84-es vonatkozási rendszerben kerültek rögzítésre.

A 2010 szeptemberében létrejövő TÉKA-program egyik legfontosabb szakmai eredménye volt, hogy hozzájárult az egyedi tájérték kataszterezés módszertanának fejlesztéséhez, egységesítéséhez, valamint a nyilvántartás korszerűsítéséhez, új alapokra helyezéséhez. Létrejötté óta lehetőség van a <http://tajertektar.hu/hu> oldalon tájértékek keresésére és feltöltésére is. Tanulmányomban ismertetett értékek feltöltése idő hiányában még várat magára.

Eredmények és megvitatásuk

Az alábbiakban a felvételezésre került egyedi tájértékek összesítő adatlapja látható a jelzeteikkel és a típusaikkal (1. táblázat).

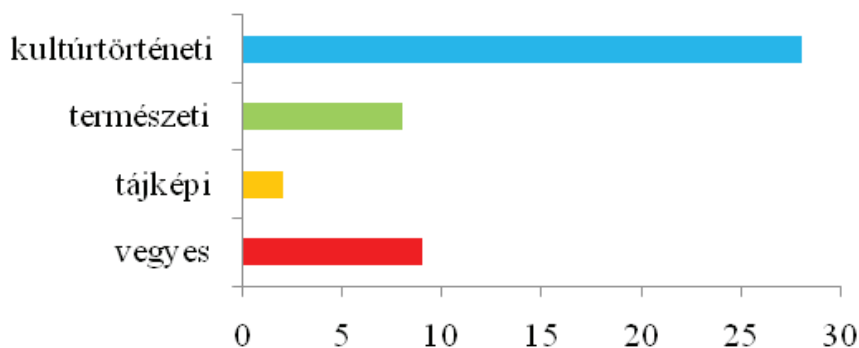
1. táblázat Sámsonháza egyedi tájértékeinek összesítő adatlapja, jelzettel és típussal
 Table 1. Summary sheet, mark and signal type of Unique Landscape Values of Sámsonháza

Egyedi tájérték összesítő adatlap		
S-1	Felhagyott kőfejtő	4.1.3.4., 4.2.1.1.
S-2	Fejérvő vára	4.1.1.5., 4.3.2.
S-3/1	Tetőalakulások, lakóépületek	4.1.1.1.
S-3/2	Sámsonháza egyetlen szabadkéményes háza	4.1.1.1.
S-4	Sálaškai meleg vizű forrás	4.1.3.5.
S-5/1	Pálik Pali felhagyott gyümölcsösének almafái	4.1.1.7., 4.2.2.1.
S-5/2	Skultéti Ilona gyümölcsöse és gazdasági épületei	4.1.1.7., 4.1.3.2.
S-5/3	Csüd-hegyi házi berkenye	4.1.1.7., 4.2.2.1.
S-5/4	Birs orgona szegéllyel	4.1.1.7., 4.2.2.1
S-5/5	Papi földek (Kňazove zeme)	4.1.3.2.
S-6	Dolinkai pincesor	4.1.3.2.
S-7	Gazdasági épületek, szérűk, galambdúccok	4.1.3.2.
S-8	Szlovák konyhamúzeum	4.1.1.1.
S-9	Artézi kút	4.1.3.5.
S-10	Kossuth Lajos emléke	4.1.4.1.
S-11	Evangélikus templom és stallumja	4.1.1.3., 4.1.4.1.
S-12/1	Püspöki temető	4.1.1.4.
S-12/2	Öreg és új temető (Starjehrobje a Novéhrobje/ Šafranó bok)	4.1.1.4.
S-12/3	Zsidótemető	4.1.1.4.
S-13	Král'óka- Király kút	4.1.3.5., 4.2.1.4.
S-14	Kis-Zagyva folyása	4.2.1.4.
S-15	Oskoruža-völgy	4.2.1.2.
S-16	Rigó-gödör	4.2.1.2.
S-17	Trávník nadrágszíj-parcellái	4.1.3.2.
S-18	Buda-hegyi turistaútvonala a Mogyorópusztai bányával	4.1.4.2.
S-19	Kenderáztatók	4.1.3.3.
S-20	Lőárak a Csüd-hegyen	4.1.1.5.
S-21	Panorámaút a község fölött	4.1.3.2., 4.3.2.
S-22	Kis-Zagyva partjait összekötő hidak	4.1.2.2.

A felsorolt 29 egyedi tájértéket 3 főtypusba, 8 típusba, és ezen belül külön altípusokba soroltam be az MSZ 20381:2009 szabvány szerint (2. táblázat). A szabványban meghatározására került főtypusok, típusok és altípusok adottak, viszont ha nem találunk az általunk felmért tájértéknek megfelelő altípus-kategóriát, akkor új altípus létrehozására is lehetőség van, amellyel segítjük a tájérték-kataszterezés módszerének pontosságát, bővítését, a munka gördülékenyebbé tételét, valamint az újítással, gazdagabb értéktár létrehozása válik lehetővé.

A kultúrtörténeti 28, míg a természeti 8 és a tájképi 2 értéket foglal össze. Ez azért lehetséges, mert a rendszerezéskor több tényezőt is figyelembe kell vennie a kataszter-készítőnek. Emiatt egy-egy tájérték több kategóriába való besorolása is lehetséges, sőt szükséges. Erre esetemben kitűnő példa az S-5/4-es jelzetű Birs orgona szegéllyel, ami egyszerre kultúrtörténeti, ezen belül településsel kapcsolatos egyedi tájérték, amely zöldfelületi létesítmény/objektum (tehát fasor) és egyszerre természeti, biológiai egyedi tájérték, nevezetesen növénycsoport (cserjesáv). Jelentősége a lakosság számára továbbá még a birsalma különféle felhasználásában és a papi földek talajmegtartó erejében is rejlik.

Az elemzéskor megállapítható, hogy a kultúrtörténeti főtípus, településsel kapcsolatos típusába 19, a közlekedéssel, szállítással kapcsolatos típusba 1, a termeléssel kapcsolatos típusba 5, míg az egyéb emberi tevékenységhez, eseményhez kapcsolódó típusba 3 egyedi tájérték tartozik. A természeti főtípus földtudományi egyedi tájértékek típusába 5, míg a biológiaiba 3 egyedi tájérték tartozik. A tájképi főtípus kilátópont egyedi vagy jellegzetes látványképpel és vonalas jellegű kilátóhely egyedi vagy jellegzetes látványképpel típusaiba egy-egy tájérték sorolható. E kategóriák meghatározásából kiderül, hogy egyes tájértékek több szempontból is védelemre, fenntartásra, megőrzésre jogosultak. A 3. ábrán Sámsonháza egyedi tájértékeinek csoportok szerinti számát és eloszlását láthatjuk.

3. ábra Sámsonháza egyedi tájértékeinek csoportosítása
Figure 3. Classification of Unique Landscape Values of Sámsonháza

Az egyes típusok, altípusok egyaránt meghatározóak. Bár az értékelés során, a felmérő szubjektív megítélése alapján becsüli meg az összegeket. Az összefoglaló értékelést meghatározott, az értékek elemzése során kidolgozott saját kategóriák szerint (pl. ritkaság/egyesiség/különlegesség, a régiesség/ösiségi jelentőség, hagyományörzés stb.) végeztem. Osztályozásukkor 1–5-ig terjedő értékelési módszert alkalmaztam (2. táblázat).

Az elkészített, összesített összefoglaló értékelésben pedig jól megfigyelhető, hogy – a különböző szempontok alapján – az összesített értékek meghaladják a húsz pontot (szabványban meghatározott határérték), így védelemre, fenntartásra, megőrzésre és egyedi tájértékké való minősítésre egyaránt alkalmasak.

Az általam felmérték többsége a településsel kapcsolatos egyedi tájérték, mégis túlnyomórészt a környezet kialakulása és felszínformáknak köszönhetően jöttek létre. A közlekedéssel kapcsolatos egyedi tájértékek az infrastruktúra elmaradása miatt csekély számban lelhető fel a községben, hiszen sem vasút, sem hajózható víztér, sem fontos hadi út nem vezet Sámsonházán keresztül. Ezzel szemben a termeléssel kapcsolatos egyedi

tájértékek skálája nagyon változatos. Megemlíteném az evangélikus egyház parókiájának udvarán lévő, 1860-as években állított épületet, amelyet a püspökök és a lelkészek gazdasági állatok tartására használtak. Szerinte a faluban jól látható, hogy a múltban az állattartás jelentős mértékben befolyásolta Sámsonháza életét. Hiszen méhkasok, madárlakok, ólak, pajták és istállók, mára már kihasználatlan sora megtalálható. Egyéb emberi egyedi tájérték közé sorolhatóak azok az értékek, amelyek történelmi vagy kulturális eseménnyel, jelentős személlyel, természetjáráshoz vagy turizmushoz tartozó egyedi tájértékek. Ez a típus nagyban összefügg az idegenforgalommal, és azokkal az eseményekkel, amelyek a települések csalogató és marasztaló voltját biztosítják. A természeti főtípus tájértékei sok esetben évmilliók munkáját őrzi meg, esetemben például a 16–18 millió éves, Bükk Nemzeti Park által oltalmazott kőfejtő. A tájképi főtípus az szubjektív esztétikai megítélés határain belül történik. Sámsonháza medence jellege biztosítja azt, hogy a kilátóponatok és a panoráma-utak meghatározó jelleget öltenek a tájképet illetően.

A tanulmány során felmért értékeket összesítő térkép szemlélteti (4. ábra). Jól látható, hogy egyedi tájértékek szórta, az egész település belterületén előfordulnak.

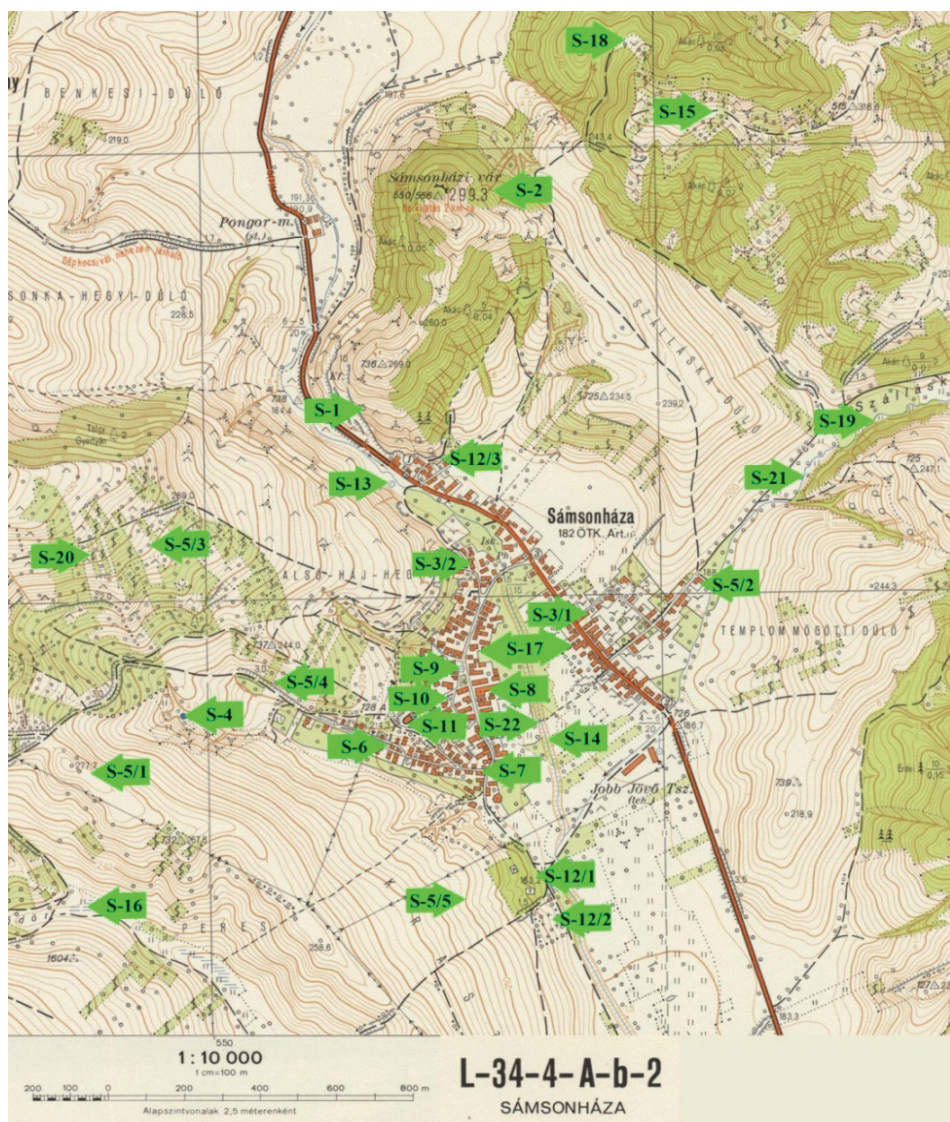
2. táblázat Sámsonháza egyedi tájértékek összefoglaló értékelése

Table 2. Scoreboard of Unique Landscape Values of Sámsonháza

<i>Egyedi tájértékek összefoglaló értékelése</i>	S-1	S-2	S-3/1	S-3/2	S-4	S-5/1	S-5/2	S-5/3	S-5/4	S-5/5	S-6	S-7	S-8	S-9	S-10/1
<i>ritkaság/egediség/különlegesség</i>	5	4	4	5	3	3	4	5	5	3	5	4	5	4	3
<i>régiesség/őségi jelentőség</i>	4	3	5	5	2	2	3	4	3	4	4	4	5	3	3
<i>idegenforgalmi/látogatottsági jel.</i>	5	5	4	3	5	2	3	2	3	1	3	2	5	4	4
<i>hagyományörzés</i>	0	2	5	2	1	3	4	4	4	4	5	5	4	3	4
<i>esztétikai/látvány/tetszetőség/érdekesség</i>	5	4	3	3	3	4	3	4	4	2	3	3	5	4	5
<i>történelmi/patriotikusjelentőség</i>	3	5	3	2	1	1	1	3	2	3	4	2	5	3	5
<i>tudományos/szakterületi jelentőség</i>	5	4	2	2	4	4	4	2	3	3	2	3	5	3	0
<i>oktatási/ismeretterjesztési jelentőség</i>	5	3	2	1	3	2	3	4	4	2	2	3	5	2	5
<i>etnikai/néprajzi jelentőség</i>	0	2	5	5	2	4	4	1	5	5	5	5	5	5	4
<i>kultúrtörténeti jelentőség</i>	0	4	4	5	2	4	3	1	4	5	4	5	5	4	5
<i>ökológiai jelentőség</i>	5	4	0	0	4	3	4	3	4	1	1	1	1	3	0
<i>sérülékenység/veszélyeztetettség</i>	2	3	3	4	2	2	3	4	2	5	5	4	3	3	1
ÖSSZESEN:	39	43	40	37	32	34	38	38	42	41	43	41	53	41	30
<i>Egyedi tájértékek összefoglaló értékelése</i>	S-10/2	S-11	S-12/1	S-12/2	S-12/3	S-13	S-14	S-15	S-16	S-17	S-18	S-19	S-20	S-21	S-22
<i>ritkaság/egediség/különlegesség</i>	5	4	5	2	5	4	3	4	4	4	4	5	5	5	5
<i>régiesség/őségi jelentőség</i>	4	5	5	2	5	4	2	3	3	5	2	5	5	5	4
<i>idegenforgalmi/látogatottsági jel.</i>	5	5	5	2	4	3	2	4	4	3	5	2	4	5	4
<i>hagyományörzés</i>	3	4	4	4	2	3	2	1	1	5	3	4	0	3	4
<i>esztétikai/látvány/tetszetőség/érdekesség</i>	4	4	4	1	3	3	4	5	5	4	5	2	3	5	5
<i>történelmi/patriotikusjelentőség</i>	5	4	5	4	4	2	3	1	1	2	2	0	3	2	3
<i>tudományos/szakterületi jelentőség</i>	0	0	1	1	2	3	4	5	5	3	5	3	3	4	3
<i>oktatási/ismeretterjesztési jelentőség</i>	5	3	4	2	2	2	4	3	3	2	5	2	4	3	3
<i>etnikai/néprajzi jelentőség</i>	5	4	5	5	4	5	5	2	2	4	1	5	3	3	4
<i>kultúrtörténeti jelentőség</i>	5	5	4	3	4	4	5	2	2	5	1	5	4	3	2
<i>ökológiai jelentőség</i>	0	0	2	1	2	3	4	5	5	3	5	3	3	4	4
<i>sérülékenység/veszélyeztetettség</i>	3	3	5	2	4	4	3	3	3	4	3	5	5	5	4
ÖSSZESEN:	44	41	49	29	42	40	41	38	38	44	41	41	42	46	45

Miért is fontosak a tájértékek és felmérésük?

1. a településrendezési terv szerves részét fogják képezni;
2. a turizmus és az identitástudat szempontjából is kiemelkedő jelentőségűek;
3. minden település közigazgatási határán belül megtalálhatóak.

4. ábra Sámsonháza egyedi tájértékek összesítő térképe (FÖMI térkép alapján)
 Figure 4. Summary map of Sámsonháza's Unique Landscape Values (based on the map from FÖMI)

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretném megragadni az alkalmat arra, hogy köszönetemet és tiszteletemet fejezzem ki Dr. Centeri Csabának, a Szent István Egyetem oktatójának, konzulensemnek, Sára Jánosnak, valamint Dr. Kristóf Dánielnek, a FÖMI munkatársának a tanulmány elkészítésében nyújtott segítségükért. Köszönet illeti Sámsonháza polgármesterét Bajnokné Képes Gyöngyit, Joó Miklós természetvédelmi őrt, emellett a sámsonházai lakosokat, illetve a doktorandusz Mravcsik Zoltánt a diplomadolgozatomhoz nyújtott segítségükért.

Irodalom

- ÁNGYÁN J., AVAR B., BALÁZS K., BELÉNYESI M., GRÓNÁS V., MÁRKUS F., NAGY G., NAGY SZ., NÉRÁTH M., PODMANICZKY L., SKUTAI J., TARDY J., VAJNÁNÉ MADARASSY A. 2003: Alapmodellje: az Érzékeny Természeti Területek (ÉTT) rendszere (In: ÁNGYÁN J., TARDY J., VAJNÁNÉ MADARASSY A. (szerk): Védett és Érzékeny Természeti Területek mezőgazdálkodásának alapjai. Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 118–137.
- BARCZI A., CENTERI, CS. 1999: A mezőgazdálkodás, a természetvédelem és a talajok használatának kapcsolata. *ÖKO* 10(1–2): 41–48.
- BARCZI, A., ÁNGYÁN, J., PODMANICZKY, L., PIRKÓ, B., JOÓ, K., CENTERI, CS., GRÓNÁS, V., VONA, M., PETŐ, Á. 2008: Suggested landscape and agri-environmental condition assessment. *Tájökológiai Lapok* 6(1): 77–94.
- CSEMEZ A., MÓCSÉNYI M. 1983: Egyedi tájértékek. Az általános tájvédelem alapjául szolgáló tájértékelési módszer kidolgozása. Kertészeti Egyetem. Tájrendezési Tanszék. Kézirat.
- CSIMA P. 1998: Az egyedi tájértékek körének megállapítása és kataszterezésük módszerének kidolgozása. Kutatási jelentés. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium. Kézirat.
- DÖVÉNYI Z. 2010: Magyarország kistájainak katasztere. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest
- KISS G., TÓTH SZ., SIKABONYI M., FARKAS R. 2011: Mindennapi kisemlékeink megőrzéséért. Útmutató az egyedi tájértékek kataszterezéséhez. Budapest, Vidékfejlesztési Minisztérium Környezet- és Természetvédelmi Helyettes Államtitkársága. 40 p.
- LUKÁCS A., SÁNDOR SZ., SZILVÁCSKU Zs. 2003: Útmutató a helyi jelentőségű természeti értékek védelméhez, 129 p.
- MALATINSZKY Á., MRÁVCSIK Z., DEDÁK D. 2014: Florisztikai adatok a Cserhát felhagyott szőlőiből. *Kitaibelia* 19(2): 260–266.
- MALATINSZKY Á., MRÁVCSIK Z. 2013: Az Északi-Cserhát szőlőhegyeinek tájtörténete és természetvédelmi jelentősége. In: MUSKOVICS A. A. (szerk.): Borkultúra és társadalom, visszatekintve a 21. századi Magyarországról. Agroinform Kiadó, Budapest, pp. 215–223.
- MRÁVCSIK Z., HARMOS K., MALATINSZKY Á. 2009: Felhagyott szőlők botanikai és tájtörténeti vizsgálatai az Északi-Cserhátban. *Tájökológiai Lapok* 7(2): 473–484.
- SÁMSONHÁZA TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE 2003
- http1: http://www.termeszetvedelem.hu/egyedi_tajertek

PREPARATION OF UNIQUE LANDSCAPE VALUES REGISTER OF SÁMSONHÁZA (ŠÁMŠONHÁZ)

E. TÓTH

Szent István University, Institute of Environmental and Landscape Management
2100 Gödöllő, Péter Károly u. 1. e-mail: tothen5@gmail.com

Keywords: unique landscape values, register, Nógrád county, TÉKA, Slovak, Palóc

The concept of unique landscape is defined by the Nature Conservation Law, in the 6th paragraph (3) point. This definition was taken over by the Hungarian Standard of 20381: 2009. The essential element of the definition is that the natural character and the landscape elements created by human activities also can be qualified as unique landscape. During my work I tried to make a register of Sámsonháza's unique landscape values, in which the settlement has multiple disadvantages in Nógrád county, because of its location. It is lying in the valley of Kis-Zagyva. It is situated in a nationally disadvantaged position which indicates an unfavorable location that is free from industrial areas. However it is inhabited by Slovaks and Palóc-speaking peoples, who were settled in the 18th century. Their descendants are living there in a hilly, small stream crossed place, interspersed by forest patches. It is bounded by Ipoly, Mátra, Börzsöny, we can find there the ruins of Fejérkő-castle with varied landscapes surfaces. My goal was to research and record the nature's unique landscape values within the border of administration area of Sámsonháza. After that I wanted to prepare the declaration of unique landscape value for each element, and make suggestions for their maintenance and method of survival. These conditions contribute the preservation of the image of Hungary's unique surface, and ensure the enhancing competitiveness of the region. It is an appropriate base to prepare a country-wide register, which can ease the nature conservation cases, the protection and preservation of natural and cultural values, and the presentation of these values for the tourism with the government collaboration. I made my investigation by visiting these locations, with filling the individual data sheets, marking them on the maps, and expand them with photographs. This process is standardized by the Hungarian Standard 20381:2009. Before this site seeing operations I collected the needed information including the suitable maps from the settlement's parish hall, from libraries, and internet. Finally I had to process the data and prepare the register with the documentation. After all I can appoint that in this small settlement, I found unique landscape values, which have great significance for the local people.

